

Polska i Holocaust – fakty i mity

Streszczenie

1. *Polska była pierwszą i jedną z największych ofiar II wojny światowej.*
2. *Obozy zagłady, w których wymordowano kilka milionów ludzi, nie były polskie. Były to niemieckie (nazistowskie) obozy na terytorium Polski okupowanej przez hitlerowskie Niemcy. Określenie „polskie obozy śmierci” jest sprzeczne z faktami historycznymi i skrajnie niesprawiedliwe wobec Polski jako ofiary nazistowskich Niemiec.*
3. *Polacy jako pierwsi alarmowali europejskich i amerykańskich przywódców o Holokauście.*
4. *Polska nigdy nie kolaborowała z hitlerowskimi Niemcami. W Polsce istniał największy ruch oporu w okupowanej Europie. Polska była też jednym z nielicznych krajów okupowanej Europy, w którym za pomoc Żydom groziła kara śmierci.*
5. *Setki tysięcy Polaków z narażeniem własnego życia pomagały Żydom przetrwać wojnę i Holocaust. Polacy stanowią największą grupę w gronie „Sprawiedliwych wśród Narodów Świata”, czyli obywateli różnych państw, którzy ratowali Żydów w czasie Holokaustu.*
6. *Podobnie jak w innych państwach, także w okupowanej Polsce zdarzały się w czasie wojny przypadki haniebnych zachowań wobec Żydów, ale był to margines w skali całego polskiego społeczeństwa. W czasie wojny zdarzały się też haniebne zachowania Żydów w stosunku do innych Żydów i Polaków.*
7. *W czasie wojny miały miejsce pogromy Żydów w różnych europejskich miastach, często inspirowane przez niemieckich nazistów. W czasie wojny dokonywane były też masowe egzekucje ludności polskiej, zwłaszcza polskiej inteligencji i elit politycznych, społeczno-gospodarczych, kulturalnych itp.*
8. *W okresie powojennym pojawiły się próby fałszowania historii Holokaustu, w tym stosunku Polaków do Żydów w czasie wojny. Aby temu przeciwdziałać, a także chronić dobre imię Polski na świecie, w styczniu 2018 r. Sejm RP uchwalił ustawę penalizującą przypisywanie Polsce lub Polakom zbrodni nazistowskich Niemiec.*
9. *Istnieją opinie, że przypisywanie Polsce i Polakom antysemityzmu oraz współudziału w Holokauście jest świadomym działaniem, które ma ułatwić realizację określonych celów politycznych i finansowych wobec do Polski.*
10. *W lutym 2018 r. najważniejsi niemieccy politycy kilkakrotnie publicznie przyznali, że pełną odpowiedzialność za Holocaust ponoszą Niemcy.*

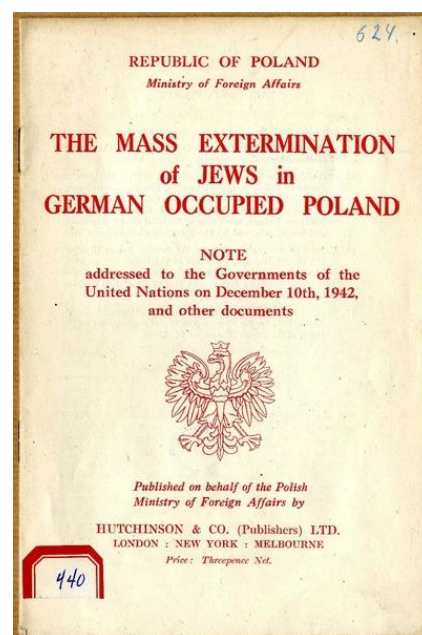
Polska i Holocaust – fakty i mity

1. **Polska była pierwszą i jedną z największych ofiar II wojny światowej.** Polska stała się ofiarą dwóch totalitarnych reżimów – nazistowskich Niemiec i komunistycznego Związku Sowieckiego. Oba kraje zawarły w sierpniu 1939 r. pakt o agresji na Polskę. Zgodnie z nim Niemcy wkroczyły do Polski 1 września 1939 r., a Związek Sowiecki – 17 września 1939 r. W ten sposób tereny Polski znalazły się pod całkowitą okupacją. W wyniku wojny (1939-1945) Polska straciła około **6 milionów** ludzi, w tym około **3 milionów** obywateli polskich pochodzenia żydowskiego. To straty w ludziach porównywalne do tych, które poniósł naród żydowski.
2. **Obozy zagłady, w których wymordowano kilka milionów ludzi, nie były polskie.** Były to niemieckie (nazistowskie) obozy na terytorium Polski okupowanej przez hitlerowskie Niemcy. Obozy śmierci Auschwitz-Birkenau, Treblinka, Bełżec, Sobibór, Kulmhof i Majdanek, a także obozy koncentracyjne w okupowanej Polsce, były zbudowane i zarządzane przez Niemców. Zgodnie z prawdą należy więc stosować określenie „**niemieckie nazistowskie obozy koncentracyjne i/lub zagłady**”, które jest oficjalnie używane przez ONZ (UNESCO). Natomiast określenie „polskie obozy śmierci” jest sprzeczne z faktami historycznymi i skrajnie niesprawiedliwe wobec Polski jako ofiary nazistowskich Niemiec. Nie należy go stosować, gdyż **nie można uznawać ofiary za kata.**

Najważniejsze niemieckie obozy koncentracyjne i niemieckie obozy śmierci w granicach tzw. Wielkich Niemiec w latach 1941–1944

3. **Polacy jako pierwsi alarmowali europejskich i amerykańskich przywódców o Holokaucie.** Były to raporty **Jana Karskiego** (1940-1942) i **Witolda Pileckiego** (1943-1945) o prześladowaniu Żydów w okupowanej Polsce, życiu w gettach i ludobójstwie w niemieckich obozach zagłady. W grudniu 1942 r., na podstawie raportów Karskiego, Rząd RP na uchodźstwie przygotował notę dyplomatyczną „**Masowa eksterminacja Żydów w okupowanej przez Niemcy Polsce**”, którą rozesłano do rządów państw-sygnatariuszy Deklaracji Narodów Zjednoczonych. Polski rząd zwrócił się do nich o potępienie niemieckich zbrodni, ukarania zbrodniarzy i znalezienia skutecznych sposobów powstrzymania masowej zagłady. Dokument informował o eksterminacji Żydów (mieszkających w Polsce i deportowanych do Polski przez Niemców z innych krajów centralnej i zachodniej Europy, również z Niemiec), a także o **eksterminacji narodu polskiego**. W niemieckich obozach zagłady mordowano Żydów, Polaków, Romów i ludzi innych narodowości.

Źródło: www.msz.gov.pl

4. **Polska nigdy nie kolaborowała z hitlerowskimi Niemcami.** W przeciwieństwie do innych krajów okupowanych przez Niemcy, w okupowanej Polsce nigdy nie było dobrowolnych politycznych czy wojskowych struktur kolaborujących z Hitlerem (istniała stworzona przez Niemców tzw. „granatowa policja”, ale służba w niej była przymusowa; za odmowę służby groziła kara śmierci lub obóz koncentracyjny). W okupowanej Polsce powstało **Polskie Państwo Podziemne – największy w Europie ruch oporu** posiadający rozbudowane tajne struktury polityczne i wojskowe, których celem była walka z hitlerowskim okupantem. Struktury te podlegały Rządowi RP na uchodźstwie (najpierw we Francji, a następnie w Anglii). Częścią Polskiego Państwa Podziemnego była **Armia Krajowa**, która liczyła około 380 tysięcy żołnierzy i była **największą podziemną armią w okupowanej Europie**. Polscy partyzanci byli często wspierani przez ludność cywilną, za co Niemcy stosowali odpowiedzialność zbiorową i dokonywali **brutalnych pacyfikacji polskich wsi**, które były palone, a ich mieszkańcy (w tym kobiety, dzieci i starcy) masowo mordowani. W latach 1939-1945 dochodziło do setek pacyfikacji (m.in. na Lubelszczyźnie, Zamojszczyźnie, Kielecczyźnie itd), w których życie straciły dziesiątki tysięcy Polaków.
5. **Polska była jednym z nielicznych krajów okupowanej Europy, w którym za pomoc Żydom groziła kara śmierci** (kara taka obowiązywała też w Serbii i na ziemiach ukraińskich, ale nie istniała w Zachodniej Europie). Niemcy zabili kilka tysięcy Polaków, którzy pomagali Żydom. Symbolicznym przykładem jest polska rodzina Ulmów z Podkarpacia, która przez ponad rok ukrywała w swoim domu ośmioro Żydów. Cała rodzina została za to rozstrzelana przez Niemców (ojciec, matka w siódmym miesiącu ciąży i ich sześcioro dzieci w wieku od 2 do 8 lat). Za pomoc Żydom Niemcy zabili też wiele innych polskich rodzin – Baranków, Janusów i Madejów, Kowalskich, Kurpielów, Łodejów, Olszewskich itd. **Polacy pomagający Żydom byli wywożeni do obozów zagłady, rozstrzeliwani, wieszani, torturowani i paleni żywcem.** Niemcy dokonywali też **pacyfikacji polskich wsi** (np. Starego Ciepłowa, Boisk, Paulinowa, Pantalowic itd), w wyniku których zamordowano tysiące Polaków (często rodziny z małymi dziećmi). Te egzekucje i masakry miały zastraszyć polskie społeczeństwo i zniechęcić do pomagania Żydom.
6. **Setki tysięcy Polaków z narażeniem własnego życia pomagały Żydom przetrwać wojnę i Holokaust.** Żydom pomagały pojedyncze osoby, całe rodziny i wsie, polski ruch oporu i specjalne organizacje. Jedną z nich była Rada Pomocy Żydom „Żegota” – polska organizacja podziemna, która na masową skalę pomagała Żydom (wyrabianie fałszywych dokumentów tożsamości (50-60 tysięcy), zasiłki finansowe,

pomoc mieszkaniowa i medyczna, pomoc dzieciom, zwalczanie szantażystów itp). Była to jedyna taka organizacja w okupowanej Europie. Pomocy Żydom udzielał też **Kościół katolicki** – w ponad 70 polskich klasztorach i na plebaniach ukrywano Żydów, polscy księża wystawiali im fałszywe metryki chrztu itp. **W czasie wojny Polacy uratowali od zagłady tysiące Żydów** (szacuje się, że na terenie okupowanej Polski ocalało 30-120 tysięcy Żydów). W uratowanie jednego Żyda zaangażowanych było od kilku do kilkudziesięciu osób. Szacuje się, że **różnego rodzaju pomocy udzielało Żydom kilkaset tysięcy Polaków** (co najmniej 200-300 tysięcy, a według niektórych historyków nawet milion lub 1,2 miliona).

7. **Polacy stanowią największą grupę w gronie „Sprawiedliwych wśród Narodów Świata”, czyli obywateli różnych państw, którzy ratowali Żydów w czasie Holocaustu.** Ten zaszczytny medal – nadawany przez izraelski instytut Yad Vashem – otrzymało ponad **6700** Polaków, tj. 25% wszystkich Sprawiedliwych. Niektórzy historycy uważają, że co najmniej 100 tysięcy Polaków zasługuje na to odznaczanie. Jedną ze Sprawiedliwych jest polska działaczka społeczna **Irena Sendlerowa**, która zorganizowała siatkę współpracownic i wraz z nimi uratowała ponad 2500 żydowskich dzieci z warszawskiego getta. Niedługo przed śmiercią (zmarła w 2008 r.) była nominowana do Pokojowej Nagrody Nobla. Na mocy decyzji Sejmu RP, rok 2018 został ustanowiony Rokiem Ireny Sendlerowej. Inny polski Sprawiedliwy to **Henryk Sławik**, który na Węgrzech wystawiał fałszywe dokumenty uchodźcom z okupowanej Polski, co uratowało życie ponad 5000 polskim Żydom. Pomógł też stworzyć sierociniec dla żydowskich dzieci. Za pomoc Żydom został, po torturach, zamordowany w niemieckim obozie Mauthausen-Gusen. Wśród Sprawiedliwych są też **Antonina i Jan Żabińscy** – polskie małżeństwo, które na terenie warszawskiego ogrodu zoologicznego przez kilka lat ukrywało kilkuset Żydów z warszawskiego getta. Historię tę pokazano niedawno w amerykańskim filmie „Azył” (film ten nie uzyskał zgody na wyświetlenie w niektórych europejskich krajach, m.in. we Francji).

Irena Sendlerowa

Henryk Sławik

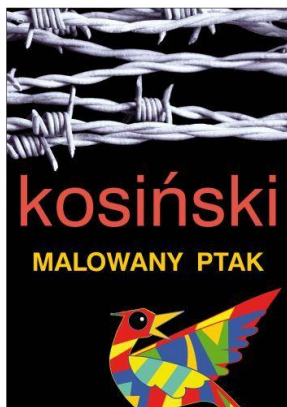
Antonina i Jan Żabińscy

Źródło: sprawiedliwi.org.pl

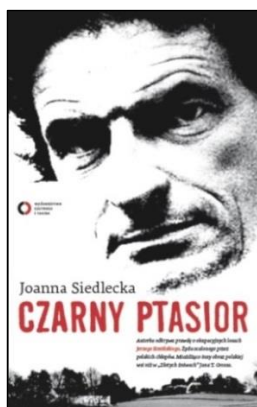
8. **Podobnie jak w innych państwach, także w okupowanej Polsce zdarzały się w czasie wojny przypadki haniebnych zachowań wobec Żydów, ale był to margines w skali całego polskiego społeczeństwa.** Przykładem mogą być tzw. szmalcownicy, którzy wymuszali okup na ukrywających się Żydach i pomagających im Polakach albo donosili na nich za pieniądze i inne korzyści do niemieckich władz okupacyjnych. Zjawisko szmalcownictwa istniało we wszystkich krajach okupowanej Europy. Liczba polskich szmalcowników nie jest znana (szacuje się, że w Warszawie były to 3-4 tysiące ludzi). **Szmalcownictwo było karane śmiercią przez Polskie Państwo Podziemne** (wyroki wydawały podziemne sądy, a wykonywali je żołnierze Armii Krajowej). Zjawisko szmalcownictwa miało miejsce głównie w dużych miastach. Natomiast na prowincji zdarzały się przypadki zabijania Żydów, którzy zbiegli z getta czy z transportu do obozów zagłady. Skala tego zjawiska nie jest jednak znana, a pojawiające się liczby (uważane za zdecydowanie zawyżone) nie są wiarygodne, gdyż nie mają podstaw naukowych.

9. **W czasie wojny zdarzały się też haniebne zachowania Żydów w stosunku do innych Żydów i Polaków.** Część Żydów była szmalcownikami (przykładem może być tzw. sprawa Hotelu Polskiego, czyli pułapki zastawionej przez nazistów i ich żydowskich kolaborantów na zamożnych Żydów ukrywających się w Warszawie). W gettach istniały żydowskie organizacje kolaborujące z Niemcami, np. infiltrujące żydowskie i polskie organizacje podziemne (w tym te niosące pomoc Żydom), organizujące wywóz Żydów do obozów zagłady itp. Były to **Judenraty, Jüdischer Ordnungsdienst (policja żydowska), Żagiew, tzw. Trzynastka** itp. Tylko w getcie warszawskim, łódzkim i lwowskim były ponad 4 tysiące żydowskich policjantów kolaborujących z Niemcami. Najbardziej znanymi żydowskimi kolaborantami byli Abraham Gancwajch, Chaim Rumkowski, Lolek Skosowski i inni. Na polskich ziemiach okupowanych przez Związek Sowiecki było też wielu Żydów, którzy kolaborowali z komunistami (m.in. denuncjowani Polaków, którzy w wyniku donosów byli mordowani lub zsyłani do sowieckich łagrów).
10. **W czasie wojny miały miejsce pogromy Żydów w różnych europejskich miastach,** które były okupowane przez Niemcy i ich sojuszników, np. w 1941 r. w Odessie (Ukraina), Jassach (Rumunia), Kownie (Litwa) czy Jedwabnem (Polska). Pogromy te często były **inspirowane przez niemieckich nazistów.** Szacuje się, że w największym pogromie w okupowanej Polsce (Jedwabne) zginęło ponad 300 Żydów (prace ekshumacyjne prowadzone przez stronę polską [Instytut Pamięci Narodowej], które miały ustalić liczbę ofiar, zostały przerwane na wniosek strony żydowskiej). W innych pogromach liczba żydowskich ofiar była znacznie wyższa, np. około 4 tysięcy w Kownie, 13 tysięcy w Jassach, 25-34 tysięcy w Odessie. Masowy charakter miała też **obława na ludność żydowską** we Francji w 1942 r. (Vel d'Hiv), w wyniku której w Paryżu i okolicach zatrzymano ponad 13 tysięcy osób pochodzenia żydowskiego, w tym 4 tysiące dzieci (zostali oni potem wywiezieni do obozu zagłady Auschwitz-Birkenau). Zdarzały się też pogromy Żydów, których **ofiarami byli również Polacy**, np. pogromy lwowskie w 1941 r., w następstwie których wymordowano także polskich naukowców i ich rodziny (tzw. mord profesorów lwowskich).
11. **W czasie wojny dokonywane były masowe egzekucje ludności polskiej, zwłaszcza polskiej inteligencji i elit politycznych, społeczno-gospodarczych, kulturalnych itp.** Zaliczają się do nich m.in. masakra w Palmirach (1700 ofiar), masakra w Lesie Szpęgawskim (5-7 tysięcy ofiar), masakra w Mniszku (10 tysięcy ofiar), czy masakra w Piaśnicy (12-14 tysięcy ofiar). Te **zbrodnie ludobójstwa na narodzie polskim** – głównie **masowe rozstrzelania** – dokonywane były przez niemieckich nazistów w pierwszych latach wojny (1939-1941), a więc jeszcze przed Holokaustem, który zaczęto realizować w 1942 r. (po konferencji w Wannsee). Te niemieckie zbrodnie porównywane są do komunistycznej **zbrodni katyńskiej** (1940), tj. rozstrzelania blisko 22 tysięcy Polaków (w tym 10 tysięcy oficerów wojska i policji) przez Sowieców. Jeśli chodzi o ludobójstwo, to należy też wspomnieć o **zbrodni wołyńskiej** (1942-1943), w wyniku której ukraińscy nacjonałiści zabili około 100 tysięcy Polaków. Natomiast podczas **rzezi Woli**, na początku Powstania Warszawskiego (1944), Niemcy w ciągu kilku dni rozstrzelali 40-60 tysięcy mieszkańców Warszawy (była to największa masakra ludności cywilnej w Europie w czasie II wojny światowej).
12. **W okresie powojennym pojawiły się próby fałszowania historii Holokaustu, w tym stosunku Polaków do Żydów w czasie wojny.** Przykładem jest słynna książka polsko-amerykańskiego pisarza pochodzenia żydowskiego Jerzego Kosińskiego pt. „**Malowany ptak**”, wydana w 1965 r. w USA. Książka ta była pierwszym w literaturze oskarżeniem Polaków o antysemityzm, okrucieństwo wobec Żydów, udział w Holokauście itp. Książkę odbierano jako autobiograficzną: w czasie wojny Kosiński jako dziecko miał być rzekomo oddzielony od rodziców i błąkać się od wsi do wsi w południowej Polsce. Podczas tułaczki chłopiec, uważany za Żyda lub Cygana, miał doświadczać ze strony polskich wieśniaków prześladowań, upokorzeń, przemocy, okrucieństwa itp, a wyniku traumy stracić mowę na kilka lat. Jak się jednak okazało, **książka Kosińskiego była mistyfikacją, a oskarżenia wobec Polaków zmyślone.** W 1993 r. polska pisarka Joanna Siedlecka, na podstawie rozmów z mieszkańcami wsi, które opisywał Kosiński,

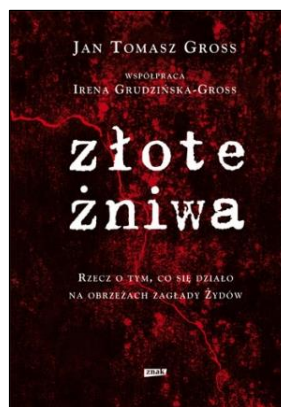
ustaliła i opisała w książce „Czarny ptasior”, że rodzina Lewinkopfów/Kosińskich przetrwała okupację i Holokaust dzięki Polakom ze wsi Dąbrowa Rzeczycka. To Polacy udzielili im schronienia i pomocy, a Kosiński był przez cały czas z rodzicami, nie stracił mowy i nie doświadczył opisywanych w książce okrucieństw. Mimo udowodnionych kłamstw, „Malowany ptak” nadal stanowi inspirację dla artystów – wystawiane są sztuki teatralne inspirowane tą książką, powstaje też czesko-słowacko-ukraiński film.

Kosiński, *Malowany ptak*
(USA 1965 / Polska 1989)

Siedlecka, *Czarny ptasior*
(Polska 1993)

Gross, *Złote żniwa*
(Polska 2011 / USA 2012)

Chodakiewicz, *Złote serca czy złote żniwa?* (Polska 2011 / USA 2012)

13. **Po upadku komunizmu w 1989 r. pojawiło się w Polsce specyficzne podejście do polskiej historii, w tym także do Holokaustu, zwane „pedagogiką wstydu”.** Była to interpretacja historii Polski, która skupiała się na podkreślaniu i wyolbrzymianiu negatywnych wydarzeń z przeszłości, przy jednoczesnym umniejszaniu lub pomijaniu tych pozytywnych. Efektem takich działań było wypaczenie rzeczywistych proporcji i skali wydarzeń historycznych, a tym samym przedstawianie zafałszowanego obrazu historii. Przykładem są kontrowersyjne i radykalne publikacje i wypowiedzi prof. **Jana Tomasza Grossa** na temat stosunków polsko-żydowskich w czasie wojny i po wojnie, które przypisują Polakom antysemityzm, współudział w Holokauście itp. Chodzi o jego książki „*Sąsiedzi*”, „*Strach*” i „*Złote żniwa*” opublikowane w Polsce i USA w latach 2000-2012. Książkom Grossa, który jest socjologiem, a nie historykiem, zarzuca się **stronniczość, uprzedzenie, brak rzetelności**, a także **błędy warsztatowe**. Wskazuje się m.in. na jego błędną interpretację materiałów źródłowych, pomijanie niewygodnych faktów, manipulowanie liczbami, opieranie wniosków na domysłach zamiast na faktach, uogólnianie na podstawie pojedynczych przypadków itp. Podobne zarzuty wysuwane są również w stosunku do publikacji prof. **Jana Grabowskiego**, który zajmuje się badaniem losu Żydów na polskiej prowincji w czasie niemieckiej okupacji. Historycy, którzy **w sposób naukowy i wyważony podważają hipotezy Grossa i Grabowskiego** (np. prof. Marek Chodakiewicz z Institute of World Politics w Waszyngtonie, były członek amerykańskiej Rady Pamięci Holokaustu), są atakowani i spotykają się z ostracyzmem.
14. **Od wielu lat publicznie używane jest określenie „polskie obozy śmierci”, co jest fałszowaniem historii, w tym pamięci o Holokauście.** Określenia tego używają media, politycy, a nawet naukowcy. W 2012 r. Prezydent Obama wspominał o „polskich obozach śmierci”, za co później przeprosił. Określenie to jest mylące (zob. pkt 2) i może sugerować udział Polski w Holokauście na równi z nazistowskimi Niemcami, co jest oczywistą nieprawdą. **Walka z terminem „polskie obozy śmierci” prowadzona jest przez polski rząd na płaszczyźnie dyplomatycznej, a także przez organizacje pozarządowe**, które wysyłają wnioski o sprostowania. Działania te, podobnie jak procesy cywilne wytaczane przez ostatnich żyjących więźniów niemieckich obozów zagłady, nie wpłynęły jednak w istotny sposób na ograniczenie zjawiska. Co więcej, niemiecka telewizja publiczna ZDF nie chce przeprosić Karola Tendery, byłego więźnia obozu Auschwitz-Birkenau, za użycie określenia „polskie obozy zagłady” mimo prawomocnego wyroku polskich i niemieckich sądów. Prowadzone są też **działania informacyjne** na temat obozów zagłady (uruchomiono m.in. strony internetowe w kilku językach – [Truth About Camps](#) oraz [German Death Camps Not Polish](#)).

15. W celu przeciwdziałania fałszowaniu polskiej historii i ochrony dobrego imienia Polski na świecie, pod koniec stycznia 2018 r. Sejm RP uchwalił **nowelizację ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej**. Ustawa wprowadza karę grzywny lub do 3 lat więzienia za publiczne i wbrew faktom przypisywanie narodowi lub państwu polskiemu odpowiedzialności za zbrodnie nazistowskich Niemiec. Podobne przepisy istnieją też w innych krajach, np. w Izraelu i Niemczech, gdzie za negowanie Holokaustu grozi 5 lat więzienia. Polska ustawa **nie ogranicza wolności wypowiedzi, działalności artystycznej i badań naukowych** dotyczących Holokaustu. Ustawa została podpisana przez Prezydenta RP na początku lutego (i jednocześnie skierowana do Trybunału Konstytucyjnego), a weszła w życie 1 marca 2018 r.
16. **Istnieją opinie, że przypisywanie Polsce i Polakom antysemityzmu oraz współudziału w Holokaucie** (poprzez używanie określenia „polskie obozy śmierci” i inne działania) nie wynika z nieznamości historii, lecz **jest świadomym działaniem, które ma ułatwić realizację określonych celów politycznych i finansowych wobec do Polski**. Obecnie w Sejmie RP trwają prace nad ustawą reprivatyzacyjną, którą ma uregulować kwestię zwrotu mienia znacjonalizowanego po wojnie przez komunistyczne władze Polski. Zastrzeżenia do projektu ustawy zgłaszają środowiska żydowskie. Natomiast w Kongresie USA procedowana jest tzw. ustawa 447 – JUST (*Justice for Uncompensated Survivors Today*) stwarzająca narzędzia do wspierania międzynarodowych organizacji ofiar Holokaustu w odzyskiwaniu żydowskich majątków, które nie mają spadkobierców. Uchwalenie ustawy umożliwiłoby środowiskom żydowskim **wywieranie nacisku na Polskę w celu uzyskania określonych korzyści majątkowych** (nieruchomości, odszkodowań itp). W tym kontekście przypominane są słowa Izraela Singera, który jako sekretarz generalny Światowego Kongresu Żydów powiedział w 1996 r.: *„Jeśli Polska nie zaspokoi żydowskich żądań, będzie publicznie atakowana i upokarzana na forum międzynarodowym.”*
17. Na początku lutego 2018 r. **najważniejsi niemieccy politycy kilkakrotnie publicznie przyznali, że pełną odpowiedzialność za Holokaust ponoszą Niemcy**. Niemiecki minister spraw zagranicznych Sigmar Gabriel powiedział: *„Polska może być pewna, że jakkolwiek próba zafałszowania historii, jak w sformułowaniu „polskie obozy koncentracyjne”, zostanie przez nas jasno i zdecydowanie odrzucona. Nie ma żadnych wątpliwości kto był odpowiedzialny za obozy koncentracyjne. To zorganizowane masowe morderstwo zostało popełnione przez nasz naród i nikogo innego. Jeśli byli pojedynczy kolaboranci, to oni tu nic nie zmieniają.”* Potwierdził to także ambasador Niemiec w Polsce: *„Intencją hitlerowskich Niemiec było zamordowanie Żydów i Polaków oraz zniszczenie ich kultury. Musimy wziąć za to pełną odpowiedzialność. Zbrodnie indywidualnych osób, które nie były Niemcami, tego nie zmieniają.”* Natomiast **niemiecka kanclerz Angela Merkel** powiedziała: *„Jako Niemcy ponosimy odpowiedzialność za to co wydarzyło się podczas Holokaustu. Odpowiedzialność za obozy koncentracyjne spoczywa na Niemcach. Ta odpowiedzialność nie ustaje i przejmuje ją każdy kolejny rząd.”* Kanclerz Merkel dodała, że tylko na takiej podstawie można tworzyć dobrą i wspólną przyszłość z Polską, Europą i światem.
18. Na początku marca 2018 r. Sejm RP uchwalił ustawę ustanawiającą nowe państwowe święto w Polsce – **Narodowy Dzień Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką**. Będzie ono obchodzone 24 marca – w rocznicę zamordowania przez Niemców polskiej rodziny Ulmów, która w czasie Holokaustu ukrywała Żydów (zob. pkt 5). W tym samym czasie Rząd RP podjął decyzję o utworzeniu **Muzeum Getta Warszawskiego**, które ma być otwarte w 2023 r., tj. w 80 rocznicę powstania w getcie warszawskim. Muzeum będzie mieścić się w Warszawie, gdzie od 5 lat istnieje Muzeum Historii Żydów Polskich „POLIN”, które przedstawia 1000-letnie dzieje Żydów na ziemiach polskich.

Warszawa, marzec 2018